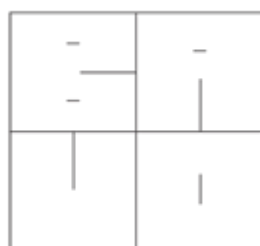

KONTEKSTI KULTURE

STUDIJE IZ HUMANISTIKE I UMJETNOSTI

BROJ IV
2026

An abstract graphic in the bottom right corner consisting of numerous wavy, vertical lines of varying thicknesses, creating a sense of movement and depth. The lines are a lighter shade of the background color.

DRUŠTVO
ZA
KULTURNI
RAZVOJ
BAUO

KONTEKSTI KULTURE | CONTEXTS of CULTURE
Studije iz humanistike i umjetnosti | Studies in Humanities and Arts

ISSN 3027-4222 | Štampano izdanje | *Printed Edition*
ISSN 3027-4818 | Elektronsko izdanje | *Electronic Edition*

Izdavač | *Publisher*

Društvo za kulturni razvoj „Bauo“ | *Association for Cultural Development “Bauo”*

Za izdavača | *For the Publisher*

Dušan Medin

Međunarodna naučna redakcija | *International Scientific Editorial Board*

Edidio Ivetić (Univerzitet u Padovi, Padova, Italija)
Dragana Radojičić (Etnografski institut SANU, Beograd, Srbija)
Boris Kavur (Univerzitet Primorska, Kopar, Slovenija)
Martina Blečić Kavur (Univerzitet Primorska, Kopar, Slovenija)
Tanja Petrović (Slovenačka akademija nauka i umjetnosti, Ljubljana, Slovenija)
Ljiljana Gavrilović (Univerzitet u Beogradu, Beograd, Srbija)
Koraljka Kuzman Šlogar (Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska)
Amra Šaćić Beća (Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, Bosna i Hercegovina)
Nenad Vujadinović (Univerzitet Donja Gorica, Podgorica, Crna Gora)
Zrinka Mileusnić (Univerzitet Primorska, Kopar, Slovenija)
Branko Banović (Etnografski institut SANU, Beograd, Srbija)
Nicholas Angeloff (Cal Poly Humboldt, Arkata, Kalifornija, Sjedinjene Američke Države)
Aleksandar Brkić (Goldsmiths Univerzitet u Londonu, London, Ujedinjeno Kraljevstvo)
Milena Jokanović (Univerzitet u Beogradu, Beograd, Srbija)
Edin Jašarović (Univerzitet Crne Gore, Cetinje, Crna Gora)

Redakcija | *Editorial Board*

Edin Jašarović (Univerzitet Crne Gore, Cetinje, Crna Gora)
Stanka Janković Pivljanin (Službeni glasnik, Beograd, Srbija)
Dušan Medin (Univerzitet Donja Gorica, Podgorica, Crna Gora)
Jasmina Bajo (JU Kulturni centar „Nikola Đurković“, Kotor, Crna Gora)
Milica Stanić Radonjić (JU Muzeji i galerije Budve, Budva, Crna Gora)

Glavni urednik | *Editor-in-Chief*

Edin Jašarović (Univerzitet Crne Gore, Cetinje, Crna Gora)

Urednici broja | *Editors of the Volume*

Stanka Janković Pivljanin (Službeni glasnik, Beograd, Srbija)
Dušan Medin (Univerzitet Donja Gorica, Podgorica, Crna Gora)

KONTEKSTI KULTURE
STUDIJE IZ HUMANISTIKE I UMJETNOSTI

CONTEXTS *of* CULTURE
STUDIES IN HUMANITIES AND ARTS

IV

PETROVAC NA MORU
MMXXVI

Objavljeno uz podršku Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore
u okviru Konkursa za sufinansiranje naučnoistraživačke djelatnosti u 2026. godini

*Published with the support of the Ministry of Education, Science and Innovation of Montenegro
as part of the Call for co-financing scientific research activities in 2026*

Časopis nije na prodaju, već se besplatno distribuira

The journal is not for sale and is distributed free of charge

Časopis i svi radovi licencirani su pod licencom Creative Commons
Attribution–NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

*The journal and all the articles are licensed under the Creative Commons
Attribution–NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License*

www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

SADRŽAJ | CONTENT

Riječ urednika broja | 7 | *Foreword By The Volume Editors* | 11

SVJEDOČANSTVA MISLI I VJERE | TESTIMONIES *of* THOUGHTS AND FAIT

Nusret Isanović | Ibn al-Haytham, nagovjestitelj moderne znanosti | 17

Tsvetan Theophanov | Tariq Ramadan: A Controversial Spokesperson
of The 'European Islam' | 35

Slaviša Raković | Albanske bektašije: od derviškog reda do zasebne
verske zajednice (i kulturne grupe) | 47

NASLJEĐE SUSRETA | LEGACIES *of* ENCOUNTER

Savo Marković | Italijanska korespondencija osmanskog Bara:
pismo dubrovačkim vlastima iz 1767. godine | 65

Dragana Kujović | Prilog obradi osmanske materijalne kulture u Crnoj Gori:
elementi zbirke metalnih predmeta iz Zavičajnog muzeja u Pljevljima | 75

Velida Mataradžija i Amina Ajdinović Mehović | Vakufi kao simboli
pripadnosti orijentalno-islamskom civilizacijskom krugu | 85

OGLEDALA RIJEČI | MIRRORS *of* THE WORDS

Ksenija Aykut i Stefani Miljković | Simbolika i značaj mačke u turskoj
književnosti i kulturi | 105

Melinda Botalić | Slika žene u romanu *Konak suza* turske spisateljice
Šebnem Işıguzel | 117

Predrag V. Jelenković | O osnovnoj terminologiji turske umetničke
muzike | 129

PRIKAZI | REVIEWS

Goran Pajović | *Luna podno Lovćena: kulturno nasljeđe islamskog stanovništva
Crne Gore u cetinjskim muzejima*, ur. Filip Kuzman, JU Narodni muzej Crne
Gore, Prijestonica Cetinje, Cetinje, 2023. | 145

Filip Kuzman | *Barski nišani u kontekstu analize i vremena: zbornik radova*,
ur. Goran Pajović i Burhan Čelebić, NVU Manoveki, Bar, 2024. | 149

Uputstva za autore | 153 | *Guidelines for Authors* | 163

BARSKI NIŠANI U KONTEKSTU ANALIZE I VREMENA: ZBORNIK RADOVA, UR. GORAN PAJOVIĆ I BURHAN ČELEBIĆ, NVU MANOVEKI, BAR, 2024.

Filip Kuzman¹
JU Narodni muzej Crne Gore
Cetinje, Crna Gora

Posljednjih decenija, s upisivanjem stećaka na UNESCO Listu svjetske kulturne baštine, u Crnoj Gori se sve više istraživača bavi običajima sahranjivanja na tlu Crne Gore. Najviše se istražuju stećci i tumuli, ali se sve veća pažnja posvećuje i islamskim nekropolama (mezarjima) i njihovim nadgrobnim spomenicima, poznatim kao nišani. Upravo se zbornik radova *Barski nišani u kontekstu analize i vremena* bavi tematikom nišana na tlu barske opštine.

Zbornik radova priredili su arheolozi Goran Pajović i Burhan Čelebić. Pajović je ujedno i glavni urednik publikacije. Istraživanje za potrebe zbornika urađeno je kroz projekat „Promocija otomanske kulture kroz zbornik radova i dokumentarni film, o umjetnosti nadgrobnih nišana na teritoriji Bara“, koji je nakon javnog konkursa 2022. finansijski podržao Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore, dok su izradu štampanog izdanja pomogli Opština Bar i Savjet muslimanskog naroda Crne Gore. Izdavač zbornika je barsko Nevladino udruženje Manoveki, a zbornik je štampan 2024. godine u 250 primjeraka (IVPE, Cetinje), na 130 stranica velikog formata i mekog poveza.

Publikacija je koncipirana tako da se sastoji od dvije recenzije i sedam radova, dok su na kraju date fotografije barskih nišana. Recenzenti su arheolozi Dejan Drašković i Miloš Živanović, a u recenzijama se pozdravlja ideja da se napravi zbornik koji se bavi nišanima na teritoriji opštine Bar i smatra da je publikacija vrijedna pažnje.

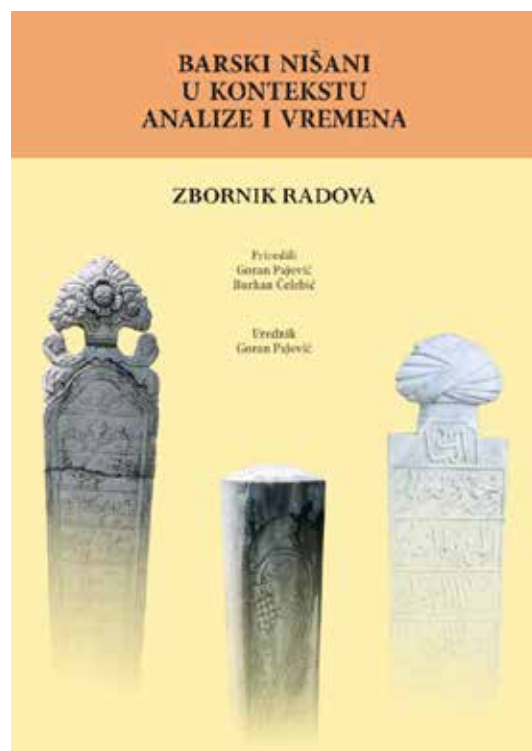
¹ filip_kuzman94@yahoo.com.

Prvi tekst „Bar u stoljećima polumjeseca (1571–1878)“ rad je historičara Jovana Muhadinovića. Nije slučajno stavljen na početku, jer daje odgovor na pitanje odakle nišani na barskoj teritoriji. Muhadinović opisuje kako je Bar pao u osmanske ruke, kao i početak islamizacije. Posebno je obrađeno prihvatanje islama plemena Mrkojevića. Dalje se autor bavi orijentalnom arhitekturom, koja je zamijenila dotadašnji mletački stil gradnje, kao i ekonomskim prilikama za vrijeme osmanske uprave. Nijesu izostavljeni ni stranci, koji su tokom XIX vijeka posjećivali i pisali o Baru. Na kraju, Muhadinović se bavi crnogorskim oslobođenjem grada tokom Veljeg rata i postupanju knjaza Nikole Petrovića Njegoša prema lokalnom muslimanskom stanovništvu. U radu je dato i nekoliko fotografija, od kojih je najinteresantnija crnobijela fotografija iz XIX vijeka, na kojoj se u prvom planu vidi mezarje s nišanima, dok je u pozadini Stari Bar.

Arheološkinja Petra Zdravković u tekstu „Arheologija islamskih nekropola u Crnoj Gori – zakonski okvir“ bavi se načinima kako zaštititi islamske nekropole (mezarja) kroz arheološka istraživanja i zakonski okvir. Autorka navodi da su arheološka istraživanja islamskih nekropola rijetka i da su u vrijeme pisanja teksta samo tri takva istraživanja završena, dok je jedno, i to baš u Starom Baru, bilo u toku. Zaključuje da je potrebno više, kako bi se omogućila *in situ* konzervacija i zaštita ovih vrijednih spomenika.

Istoričari Vukan Ražnatović i Filip Kuzman analiziraju i objavljuju rad crnogorskog historičara Marka Dragovića pod nazivom „Muhamedanske zadužbine u Baru“. Dragovićev rad je izašao 1908. godine u *Zborniku za narodni život i običaje južnih Slavena*. Njegov tekst je značajan kao historijski izvor, jer je autor lično obilazio barske vakufe na

početku XX vijeka i prenio značajne podatke o socijalnom životu barskih muslimana.

Istoričar Admir Adrović u svom tekstu „Osmanski nadgrobni spomenici i njihove opšte karakteristike“ bavi se različitim oblicima nišana koji se javljaju u islamskom svijetu. Tekst prate brojne ilustracije, kako bi čitalac što lakše mogao da se upozna s tipovima nišana.

Jedan od priređivača zbornika Burhan Čelebić napisao je dva rada. Prvi nosi naziv „Običaji sahranjivanja kod muslimana“. U ovom kratkom tekstu autor govori o islamskim običajima prilikom sahranjivanja koji su došli s Osmanlijama na Balkan i u Crnu Goru. Takođe se osvrnuo i na običaje koje je lokalno stanovništvo unijelo u islamsku tradiciju. Drugi Čelebićev rad, „Barski nišani“, predstavlja analizu islamskih nadgrobničkih spomenika na teritoriji opštine Bar i usko je vezan s temom zbornika. Autor barske nišane klasificira po obliku i bavi se njihovom ornamentikom i epitafima.

Posljednji tekst u zborniku – „Zaboravljeni mezar“ napisao je publicista Mirsad Kurgaš i u njemu je opisao jedan muslimanski grob na obodu Zubaca, nedaleko od ušća potoka Vickovića u rijeku Željeznicu, a uz pomoć prevođioca dešifrovao je gotovo cijeli natpis na nišanu.

Na kraju zbornika priređivači donose fotografije nišana koji se nalaze oko Škanjevića džamije, Omerbašića džamije, Derviš Hasanove džamije i u Podgradu.

Zbornik radova *Barski nišani u kontekstu analize i vremena* donosi nam vrijedne podatke o islamskoj kulturi i njihovim običajima sahranjivanja na teritoriji opštine Bar. Publikacija skreće pažnju naučne javnosti na ovaj i dalje slabo istražen dio islamskog nasljeđa na tlu Crne Gore. Zbornik ne obrađuje sve muslimanske nekropole u opštini Bar, već samo one koje se nalaze u neposrednoj

blizini Starog Bara. To su ujedno i naj-reprezentativniji primjerci ovog oblika spomeničko-sakralne arhitekture.

Najveća vrijednost zbornika leži u interdisciplinarnom pristupu. Tako se u njemu mogu naći tekstovi arheologa i historičara, kao i jedan tekst lokalnog barskog publiciste. Autori se u svojim radovima bave problematikom nišana iz više aspekata: historijskog, arheološkog, antropološkog, arhitektonskog, zakonodavnog i vjerskog. Publikacija sadrži više od 100 visokokvalitetnih fotografija nadgrobničkih spomenika, čime se čitaocu znatno olakšava upoznavanje s tipovima nišana koji se nalaze u Baru. Zbornik je i dobra osnova za buduća istraživanja, prije svega izradu dokumentarnog filma o barskim nišanima, koji bi sigurno privukao pažnju javnosti. Možda i jedina mana zbornika jeste ta što nije preveden na engleski jezik, čime je njegova dostupnost ograničena samo za regionalnu naučnu javnost.

Izdavač | *Publisher*

Društvo za kulturni razvoj „Bauo“ | *Association for Cultural Development „Bauo“*
Krš Medinski 1, 85300 Petrovac na Moru, Crna Gora | *Montenegro*
www.kontekstikulture.me | www.bauo.me
drustvobauo@gmail.com | kontekstikulture@gmail.com

Za izdavača | *For the Publisher*

Dušan Medin

Lektura i korektura | *Language Editing*

Jasmina Bajo

Prevod, lektura i korektura (engleski) |
Translation and Language Editing (English)

Milica Stanić Radonjić

Dizajn i prelom | *Design and Layout*

MM Digital d. o. o., Budva

Štampa | *Printed by*

Pro File, Podgorica

Tiraž | *Circulation*

200

CIP – Каталогизacija у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISSN 3027-4222
COBISS.CG-ID 27838724

Impresum časopisa objavljen je na linku: | *The journal's imprint is published at the link:*
www.kontekstikulture.me

Copyright © Društvo za kulturni razvoj „Bauo“, 2026.

